

Esipuhe

Kielitieteen perusta on yliopistollinen oppikirja, lukijakuntanaan kieli-, puhe-, käänös-, viestintä- ja informaatiotieteiden opiskelijat.

Kirjassa esittelen **yleiskuvan** ilmiöistä, joiden keskeisyydestä vallitsee konsensus, jotka voidaan esittää helposti ymmärrettävin teoreettisin käsittein, ja joiden täytyy sisältyä kattavaan lingvistiseen teoriaan. Yksittäisiä teorioita, lähestymistapoja tai kuvausformalismeja en esitele. Sisällön pyrin mitoittamaan kielitieteen peruskurssin laajuiseksi. Siksi olen välttänyt termien vyörytystä.

Kielessä kaikki riippuu kaikesta, mitä ei voi osoittaa ilman esimerkkiaineistoa lukijan hyvin hallitsemasta kielestä. Kirjani on kirjoitettu suomea osaavalle lukijakunnalle. Pyrin noudattamaan [Tieteen termipankin](#) ja [Ison suomen kieliopin](#) terminologiaa. Monien lukujen lopussa on lyhyt katsaus ilmiöiden kuvauksen historiaan ja kielitypologiseen variaatioon.

Kielen muoto ja merkitys ovat sidoksissa toisiinsa. Tämä edellyttää **leksikon** eli **sanavarojen** kuvauksen painottamista. Juuri sanoissa muodon ja merkityksen liitto on ilmeisin. Suurin merkityspotentiaali löytyy sanoista, vaikka myös intonaatio, syntaksi ja genre tuovat omat merkityslisänsä. Kielimuodoista **arkinen puhekieli** on ensisijainen. Painopisteeni on kielen **luonnollisten normien** esittelemisessä, mutta rinnakkain korostuu vaihtelun, redundanssin, kategorioiden heterogeenisuuden ja rajanvetojen sumeuden välttämättömyys.

Viimeaikainen kielentutkimus on tähdentänyt kielen **funktioita** ja tutkimuksen **käyttöpohjaisuutta**, siis kielen tehtävien ja kielenkäytön tärkeyttä kuvauksen lähtökohtana ja tavoitteena. Siksi esittelen usein asiat **toiminnallisesti**, puhujan ja vastaanottajan toimintojen näkökulmasta.

Pyrkimyksenäni on esitellä 2020-luvun kielitiede valottamalla myös internetin, tietoteknologian ja someviestinnän vaikutuksia sekä nopeasti kasvavaa monitieteistä tutkimusta kielen käytöstä ja evoluutiosta. Kirjassani on laaja kirjallisuuden ja verkko-osoitteiden luettelo sekä runsaat loppuviitteet, jotka dokumentoivat uudempia tutkimustuloksia ja helpottavat syventymistä eri aihepiireihin.

Viime vuosikymmenten globaaleja trendejä on yhteiskuntien ja yksilöiden **monikielistyminen**. Ilmiöllä on syvälliset seuraukset kielten käytölle kontaktitilanteissa, kielitaidon tason arvioinnille, kieli-ideologioille (vaikkapa oikein/väärin-kiistoissa) ja kielipolitiikalle,

mutta myös kielten ja niiden käytön kuvaukselle ja arvottamiselle monikielisissä kieleilyn tilanteissa.

Kieli analysoituna ja teoretisoituna on useimmille kuivamuonaa. Käytännössä kielet ovat puhetta, yhdessä oloa, itsensä ilmaisemista. Mutta monet, erityisesti kolmannen maailman kielivähemmistöistä, ovat kulttuureineen loppusuoralla. [Wikitongues](#) pyrkii maallikkovoimin verkossa dokumentoimaan mahdollisimman monia kieliä tavallisten ihmisten antamin puhenäyttein (kaupallisen kanavan myötä tulevat myös mainokset). Näihin on kirjassani paljon viittauksia. Näytteet ovat toisinaan traagisiakin muistutuksia, mitä käytännössä tarkoittavat kielen **uhanalaisuus**, yhteisön emotionaalinen sitoutuneisuus kieleen, ja viimeisten puhujien horjuva kielitaito. Suosittelen tutustumista esimerkiksi Alaskan tlingitin (1, 2) ja Grönlannin kalaallisutin (3) näytteisiin.

Tekstin e-versioissa (pdf, EPUB) on tekstin hakutoiminnot ja näppäiltävät ristiinviittaukset, tyyppiä *Pragmatiikka (127) käsittelee...* Lihavoidun numeron näppäily vie sivulle. Sama koskee rivinylisesti⁰ merkittyjä loppuviitteitä. E-versioiden lukujen lopussa olevat verkko-osoitteet ovat nekin näppäiltäviä ja löytyvät myös kustantajan [Ab Edix Oy:n](#) kotisivulta (<https://edix.fi/kielitieteenlinkit>), josta saat lisätietoja painetun kirjan tilaamisesta. Ellibs oy:n [E-kirjakauppa](#) jakelee teoksen pdf- ja EPUB-versiot.

Kaikki palautteet, parannusehdotukset ja havainnot tekstin puutteista ja lapsuksista ovat tervetulleita osoitteeseen edix1702@gmail.com.

Kiitän Helsingin yliopiston humanistisen tiedekunnan [nykykielten osastoa](#), joka on tukenut työtäni. Kiitokset myös Markus Hamuselle ja Ritva Laurylle, jotka ovat tutustuneet käsikirjoitukseen ja esittäneet joukon hyviä, huomioon otettuja parannusehdotuksia. Muut puutteet: meä culpā.

Boken tillägnas Sylvi, Max, Linn och Maj.

Turussa 26.4.2022

F. K.